

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A gyanúsított kihallgatása, kényszervallatás

Szerző: dr. Ivanov Márta

2016. június 22.

Esztergom

I. A gyanúsított kihallgatása

A kihallgatható személyek közül a gyanúsított a büntetőeljárás egyetlen olyan szereplője, aki a vallomástételt indokolás nélkül megtagadhatja, illetve nincs igazmondási kötelezettsége. Számolni kell továbbá azzal a nem elhanyagolható körülménnyel is, hogy „az ő bőrre megy a játék”, tehát ha a nyomozás sikerrel jár, el fogják ítélni. A Be. 118. §-a úgy rendelkezik, hogy „a terhelt beismerése esetén - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - meg kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is.” Ebből következik tehát, hogy a beismerő vallomás nem tekinthető a bizonyítékok királynőjének, mégis minden nyomozó arra törekszik, hogy az elkövetőt elvigye a beismerésig, így ugyanis első kézből értesülhetünk nem csak az elkövetés körülményeiről, hanem az azt megelőző és követő mozzanatokról. Sok esetben vannak ugyanis az elkövetésnek olyan részletei, szereplői, amikről/akikről a tanúk sem tudnak számot adni. Így például ha egy postarablásnál sikerül is elfogni azt az elkövetőt, aki a fegyveres támadást végrehajtja, tanúk nélkül nem tudunk még semmit arról, aki a kocsiban várakozott, vagy aki a tippet adta, hogy melyik napon érkezik pénzszállítmány a postára.

Gyanúsítottként az hallgatható ki, aki a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható. Az, hogy mi minősül alapos gyanúnak, a hatóság döntésétől függ, erre vonatkozóan a törvény nem ad útmutatást. Az, hogy az első kihallgatásra mikor kerül sor szintén a hatóság döntése, egyedül a fogva lévő terhelt kihallgatására kell 24 órán belül sort keríteni.

Amennyiben az első kihallgatás időpontjának meghatározására lehetősége van a nyomozónak, nem szabad elmulasztani a felkészülést és a kihallgatási terv elkészítését.

A felkészülés során meg kell állapítani, hogy első bűntényessel, avagy visszaesővel van-e dolgunk. Visszaesők esetében nem maradhat el a korábbi bűnügyek iratainak tanulmányozása, ez alapján lehet ugyanis megállapítani, korábban milyen taktika volt célravezető a gyanúsítottal szemben, el kell-e attól térni. Míg első bűnelkövetőknél az elkövetés csupán erkölcsi megingásnak nevezhető, visszaesők esetében személyiségük olyan általános irányultságáról van szó, ami egész életmódjukban, felfogásukban megmutatkozik. Az ilyen elkövető számít az időnkénti lelepleződésre, gyakorlata van a kihallgatásokon tanúsítandó magatartást illetően, sokszor még az

adott nyomozót is nagyon jól ismeri. Magabiztosak a kihallgatáson, amit nehéz megintatni, az érzelmi terhelést jelentő módszerek náluk gyakran hatástalanok. Érdekes velük szemben olyan taktikát kidolgozni, ami a korábbi kihallgatásokhoz képest számos új elemet tartalmaz, amellyel szemben nem rendelkezik még elhárító mechanizmussal.¹

A gyanúsított kihallgatásra történő **idézésénél/előállításánál** figyelemmel kell lenni arra is, mely további személyek részvétele kötelező illetve lehetséges a kihallgatáson. A törvény meghatározza azokat az eseteket, amikor a kihallgatáson a védő részvétele kötelező, gyermekkorú esetében pedig nem maradhat el a törvényes képviselő értesítése sem. Adott esetben megfontolandó a védő hivatalból, a gyanúsított érdekében történő kirendelése. Primitív nehezen kezelhető gyanúsított esetében a védő megkönnyítheti a dolgunkat, és elkerülhető, hogy a kihallgatással szemben utólag kifogásokat emeljenek.

A gyanúsított **fogadása** kapcsán ügyelni kell arra, hogy az ügy más szereplőivel ne találkozhasson. Nincs akadálya annak, hogy ha az ügyben több gyanúsított szerepel, kihallgatásukra párhuzamosan kerüljön sor, ekkor is el kell azonban kerülni, hogy egymással érintkezésbe lépjenek, így elkerülhető az összebeszélés. Álláspontom szerint, ha a gyanúsítottak nincsenek őrizetben, egész biztos, hogy egymással felvették a kapcsolatot a kihallgatást megelőzően, itt arra kell ügyelni, hogy a már kihallgatott személy, ne számolhasson be társának/társainak a kihallgatáson történekről.

A gyanúsított kihallgatása a személyi adatok felvételével kezdődik. Ezekre a kérdésekre a gyanúsított is köteles válaszolni. Ezt követően ki kell oktatni arra, hogy vallomását megtagadhatja, ez azonban nem érinti kérdezési, észrevételezési és indítványtételi jogát. Figyelmeztetni kell, hogy vallomásának egyetlen korlátja, hogy mást bűncselekmény elkövetésével hamisan nem vádolhat. A figyelmeztetésnek és az arra adott válasznak a jegyzőkönyvből ki kell tűnnie, ennek elmaradása esetén ugyanis vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe. Utóbb pedig már nem hivatkozhat arra, hogy nem volt tisztában a vallomás megtagadásának lehetőségével. A gyanúsított figyelmét arra is fel kell hívni, hogy az eljárás folytatásának nem akadálya a vallomástétel megtagadása, ezzel azonban a védekezés ezen módjáról lemond.

---

¹ Dr. Mayer Béla: A gyanúsított kihallgatásának lélektani kérdéseiről - a gyakorlat szemszögéből. Belügyi Szemle 1973/3.

Ha a gyanúsított megtagadja a vallomástételt, hozzá további kérdések nem intézhetőek, és szembesítését sem lehet elrendelni. Abban az esetben pedig, ha a későbbiekben élne észrevételezési jogával, és nyilatkozna a többi gyanúsított, vagy tanúk vallomására, e körben kérdések intézhetőek hozzá, és szembesítése is elrendelhető.

A figyelmeztetések megtörténte után, a gyanúsítottal közölni kell a gyanúsítás lényegét. Ennek keretében a történeti tényállás lényegét, a cselekmény anyagi jogi minősítését és megnevezését kell a lényegre szorítkozva közölni. Már előre érdemes ennek szövegét megfogalmazni, ugyanis a közlés nem tartalmazhat a nyomozás eredményességét befolyásoló részleteket. Amennyiben több bűncselekmény elkövetéséről van szó, a gyanúsítást külön-külön kell közölni, és a gyanúsított is külön-külön élhet a vallomás megtagadásának jogával. Abban az esetben, ha a gyanúsított nem értene az elhangzottakat, meg kell neki magyarázni a gyanúsítás lényegét, ha pedig azzal érvelne, hogy az általa elkövetett cselekmény nem bűncselekmény, célszerű a törvényi tényállást ismertetni és elmagyarázni neki. Fontos azonban szem előtt tartani azt, hogy mindaddig amíg a gyanúsított nem nyilatkozott arról, tesz-e vallomást, nem tehető fel az ügyre vonatkozó kérdés.

Miután a terhelt a vallomástétel mellett döntött személyi körülményeire kell kihallgatni. Ennek során nem csak az életrajzi adatokra szükséges kitérni, hanem előéletére, esetleges korábbi büntetéseire. A nyomozónak már itt érdemes résen lennie, hiszen sok esetben már ekkor valótlan-ságot közöl a gyanúsított, illetve az itt elhangzottakból már lehet következtetni arra, hogyan fog nyilatkozni a későbbiek folyamán. Nem rossz taktika az sem, ha az esetleges korábban elkövetett bűncselekmények elkövetési körülményeibe kérdez bele a kihallgató, sok mindent le lehet szűrni ugyanis az ilyen kérdésekre adott válaszokból.

1. Az érdemi kihallgatás: beismerő vallomás és tagadás

A gyanúsítottat érdemi kihallgatása során elsőként vallomása összefüggő előadására kell felhívni, ezt követően kerülhet sor a kihallgatási tervben rögzített, valamint a menet közben felmerült kérdések feltevésére.

A kihallgató a kihallgatás során háromfajta szituációval találkozhat:

Konfliktusmentes kihallgatásról akkor beszélünk, ha a nyomozó meg van győződve a kihallgatott őszinteségéről, a vallomás tartalmát igaznak tartja, az esetleges hiányosságokat és eltéréseket tévedésnek, észlelési, érzékelési, emlékezési hiba következményeinek véli.

Konfliktushelyzet akkor alakul ki a kihallgatáson, ha a terhelt a vallomástételt megtagadja, hamis vagy hamisnak vélt vallomást tesz. Különösen éles helyzet akkor alakul ki, ha a vallomás önmagában is bűncselekményt valósít meg, vagy a véletlenül gyanúba került személy kitalált tényekkel védekezik.

Bizonytalan kihallgatási szituációról akkor beszélünk, ha a nyomozónak nincs elég alapja az állásfoglaláshoz. Ilyenkor a nyomozónak nem szabad elárulnia bizonytalanságát, jó taktika lehet, ha kifejezésre juttatja kételyeit, ezzel újabb érvelésre készíti a kihallgatottat, és minden új érv egyben újabb ellenőrzési lehetőséget teremt.²

A terhelt tagadása esetén érdemes arra hivatkozni, hogy nála jobban senki sem ismeri az ügy körülményeit, és más nem tud érveket felhozni a védelmére. A tagadásnak általában más oka van első büntetteseknél és visszaesőknél. Az első büntettes beismerő vallomásának fő akadály a bűncselekmény elkövetése előtti életformájához való kötődésben található meg, cselekményük sokszor véletlenszerű, énidegen. Nyilvánvaló, hogy elítélésük egész addigi életformájuk, egzisztenciájuk, esetlegesen családi és baráti kapcsolataik felborulásával, állásuk elvesztésével fenyeget. Az ilyen elkövetőknél rá kell mutatni arra, hogy bűnüket őszinte vallomással és megbánással enyhíthetik, érdemes tehát jóérzésükre, lelkiismeretükre hatni. Visszaesőknél már egészen más helyzettel állunk szemben. Nagy tapasztalatokkal rendelkeznek a bűnözésben, az elkövetett bűntett leplezése, a hamis alibi előzetes megszervezése terén. A letartóztatást általában szenvtelenül fogadják, viszonylag könnyen lemondanak szabadságukról, az otthon kényelméről. Életformájukká vált ugyanis a bűnözés, nem idegen tőlük a kihallgatás sem, náluk többnyire a felelősségre vonástól, büntetéstől való félelem az, ami visszatartó erőt képez. Visszaeső büntetteseket azzal lehet kizökkenteni magabiztosságukból, ha a nyomozó alaposan felkészül belőlük, és a kihallgatás során azt tapasztalják, a nyomozó előtt nyitott könyv az életük. Érdemes

---

² Dr. Bócz Endre (szerk.): Kriminálisztika 2. BM Kiadó, Budapest 2004. 787-788.o.

továbbá a korábbiaktól eltérő kihallgatási helyzetet teremteni számukra, olyat amihez nem tudtak még alkalmazkodni, és így hatásosan védekezni sem tudnak ellene.

A visszaeső bűnözőtől beismerő vallomás csak akkor várható:

- amikor megdönthetetlen bizonyítékokkal leleplezik, vagy a kihallgatás során olyan meglepetésszerűen kerül sor a bizonyítékok bemutatására, hogy nem lát más kiutat;
- amikor arra számít, hogy a beismerés segítségével sorsának enyhítését érheti el, vagy elkerülheti a hosszadalmas előzetes letartóztatást;
- amikor beismerés útján reméli elkerülni az ugyancsak általa elkövetett, de a hatóság tudomására még nem jutott bűncselekmények miatti felelősségre vonást;
- amikor bűnének teljes súlyát másokra, bűntársaira, a társadalomra vagy a kialakult helyzetre akarja hárítani.³

A gyanúsítottban a tagadástól a beismerő vallomásig rendkívül bonyolult pszichológiai folyamat játszódik le. A nyomozónak nagy tapasztalatra, jó megfigyelő képességre van szüksége ahhoz, hogy észrevegye a terhelt várható beismerésének néha egészen apró jeleit. Nagy lelkiere van szükség ahhoz, hogy valaki ne mutasson kifelé semmit abból, ami a belsejében végbemegy. Minél közelebbről érinti lelkileg is a kérdezgetés, minél jobban elveszíti önbizalmát és idegesebb lesz, annál jobban észrevehető viselkedésének megváltozása. A kihallgatott ilyenkor szórakozottá válik, mozgatja kezét, lábát, játszani kezd valamilyen tárggyal. Ilyenkor kell megragadni a lehetőséget, újabb érvekkel ösztönözni a kihallgatott személyt a beismerésre, nem szabad azonban hagyni, hogy elterelő, idegességet leplező technikákat alkalmazzon.

Hazug vallomás esetében a nyomozónak nagy higgadtságot kell tanúsítania. Ha több bizonyítási eszköz is van a kezében, ajánlatosabb a valótlan állításokat azonnal leleplezni. Ellenben ha ilyen eszközökkel nem igen rendelkezik, jobb ha végighallgatja a vallomást és esetlegesen a későbbi kihallgatásokra tartogatja a leleplezést. Ha kisebb valótlanságokról van szó, helyes taktika lehet, ha elengedi a füle mellett, és a kihallgatás további folyamán visszatér rá, más oldalról közelíti meg a kérdést, nehéz ugyanis a gyanúsítottnak az ilyen apró hazugságokra visszaemlékeznie. A gyanúsított általában olyan verziót talál ki a történekről, ami nem teljesen légből kapott, amikor azonban a

---

³ Dr. Kertész Imre - Dr. Koltai Sándor: Kihallgatás. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1965. 251.o.

nyomozó belemegy a részletekbe, egyre kevésbé tudja válaszait beleilleszteni a kitalált történet keretébe, és hamarosan számára is nyilvánvalóvá válik, a hazugsággal való védekezés nem vezet eredményre.

Az is előfordul, hogy a terhelt a kihallgatás során többször megváltoztatja eredeti vallomását, az igaz vallomást hamisra, a hamis vallomást igazra vagy másik hamis vallomásra cseréli. Ezért a nyomozónak nem szabad a vallomásban elhangzott adatokat szűrőpróba szerűen ellenőriznie, az ellenőrzést folyamatosan kell végeznie. Több eltérő tartalmú vallomás esetén pedig azt kell tisztáznia, melyikből mi felel meg a valóságnak, melyek a vallomás megváltoztatásának indítékai.

Van, hogy a kihallgatott már a nyomozás során igyekszik előkészíteni beismerő vallomásának a bírósági tárgyaláson való visszavonását, és ennek érdekében különböző trükköket alkalmaz. Így például fejfájást, rosszullétet színlel és gyógyszert kér a kihallgatótól. Ilyen esetben érdemesebb inkább orvost hívni, semmi esetben sem szabad eleget tenni a kihallgatott kérésének. Az is előfordul, hogy a bűnöző üzletelni akar a kihallgatóval, beismerő vallomást ígér valamely kedvezmény - rendkívüli levélírás, látogató fogadása vagy élvezeti cikk - elérése végett. Sokszor a gyanúsított a nyomozó hiúságára igyekszik hatni, magasabb rendfokozat szerint, vagy indokolatlanul doktor úrnak szólítja. A nyomozónak vissza kell utasítania az ilyen kísérletezést, épp úgy, mint a terhelt bizalmaskodó, a kihallgatási fegyelmet sértő hangnemét.⁴

A terhelt beismerő vallomása más bizonyítékok nélkül soha ne nyugtassa meg a nyomozót. A beismerés utólag megdőlhet és bármikor visszavonható. Fontos kiemelni továbbá azt is, hogy a nyomozó nem a beismerő vallomással éri el igazi célját, hanem a mindenre kiterjedő, feltáró jellegű igaz vallomással. Erre szeretnék egy példát hozni.

P. helyiségből érkezett bejelentés a Rendőrkapitányságra, hogy a bejelentő időskorú édesanyja eltűnt az erdőben. A hölgy a hatvanas éveiben járt, két alacsony intelligenciájú fiával élt, akik az eltűnését a délutáni órákban jelentették. A rendőrség a helyszínre érkezve, mozgósította az erdészeket, és több helyi lakos bevonásával - körülbelül 300 fővel - az asszony keresésére indultak az erdőbe, aki a bejelentés szerint a reggeli órákban indult gombászni. A keresés során a fiúk egyre gyanúsabbá váltak, mert amíg mindenki aktívan részt vett a keresésben, az látszott rajtuk, hogy

---

⁴Dr. Kertész Imre - Dr. Koltai Sándor: Kihallgatás. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1965. 250-252.o.

csak nézelődnek, céltalanul bolyonganak, nem is aggódnak édesanyjuk miatt. A házhoz visszatérve pedig előkerült egy véres kés a konyhából, amivel kapcsolatban az egyik fiú úgy vallott, hogy az édesanyja vére van rajta. A fiúkat természetesen rögtön előállították, és megkezdték a kihallgatásukat. Az egyik fiú rövidesen beismerő vallomást tett, és elmondta, hogy a konyhában talált késsel, fivérével közösen megölték édesanyjukat és a holttestét elrejtették az erdőben. A másik fiú azonban mindvégig konokul tagadott. A nyomozók a helyszínrre visszatértek a beismerő fiúval, a holttest megtalálása céljából. A fiú körülbelül öt helyre vezette el a nyomozókat, összevissza terelgette őket az erdőben, azonban mindegyik hely fals információnak bizonyult. A fiúkat természetesen őrizetbe, majd előzetes letartóztatásba helyezték. Átfogó keresésbe kezdtek a házban és környékén, de nem akadtak a holttest nyomára. Végül öt nap múlva az egyik szomszédától érkezett bejelentés, hogy az idős asszony kullancsokkal, szúnyogcsípésekkel és az aljnövényzet okozta sebekkel tele hazaérkezett, ugyanis eltévedt az erdőben.

Ebben az esetben tehát egy meg nem történt bűncselekményt vállalt magára az egyik gyanúsított, melynek okát még ő maga sem tudta megmondani. Egyedül a hazudozás tényéből tehát sohasem következtethetünk valakinek a bűnösségére, mindaddig amíg nem tudjuk miért hazudik az illető.

Ennek kapcsán néhány gondolat erejéig szeretnék kitérni, a bűnösségét tagadó elkövető és a véletlenül gyanúba keveredett személy ismertetőjeleire.

A tagadásban lévő tényleges elkövetőt a kihallgatás során az anyagi igazság feltárásának megakadályozására irányuló törekvés jellemzi. Mindenről szívesen, folyékonyan beszél, kivéve magát a bűncselekményt és körülményeit, igyekszik kitérni a konkrét kérdések elől. Aki pedig véletlenül keveredett gyanúba, minduntalan igyekszik visszatérni a gyanúsítás lényegére, mindent elmond amit csak az esetről tud.

Számos kutatás épült annak vizsgálatára, milyen körülményekre kell figyelemmel lenni, hogy megállapíthassuk hazug vallomással állunk-e szemben. Hazugságra lehet következtetni például abból, ha a mondatok több szóból és szóközi szünetből állnak, lassabbá válik a beszédtempó,

megváltozik a hangmagasság és a szemkontaktus. Ezek mind árulkodó jelek lehetnek, amire a nyomozónak érdemes odafigyelnie.⁵

Gyakorlott bűnözőknél az sem ritka, hogy már előre **alibit** biztosítanak maguknak, mellyel igazolni kívánják, hogy nem tartózkodhattak az elkövetés helyén, az elkövetés időpontjában. Ezt vagy úgy érik el, hogy valakit megkérnek, hogy hamis tanúként igazolja, hogy az elkövetés időpontjában együtt voltak, vagy úgy, hogy az elkövetés előtti és utáni időpontban találkozik ismerőseivel, barátaival, hátha azok rosszul emlékeznek az együttlét tényleges időpontjára, és így akaratukon kívül biztosítanak neki alibit.

Ezekben az esetekben a nyomozó akkor jár el helyesen, ha körültekintő munkát végezve, minél pontosabban képes behatárolni az elkövetés időpontját. Sokszor ez csak szakértő bevonásával lehetséges, ami semmiképp sem tekinthető felesleges nyomozati cselekménynek. Át kell gondolni azt is, hogy milyen módon jutott az elkövetés helyére az elkövető (gyalogosan, biciklivel, gépjárművel) és ez mennyi időt vehetett igénybe. Előfordul ugyanis, hogy az alibi nem fedti le teljesen az elkövetéshez szükséges időtartamot, és például megvalósíthatta a bűncselekményt a gyanúsított, ha a közlekedéshez mondjuk gépjárművet használt.

Összebeszélés esetében részletes kikérdezéssel juthatunk el a megoldáshoz, mert előfordulhat, hogy csak nagy vonalakban beszéltek át mit csinált együtt a tanú és a gyanúsított. Ha mondjuk, arra hivatkoznak, hogy otthon tévéztek, be kell számoltatni őket arról, hogy milyen filmet, melyik csatornán nézték, ki hol foglalt helyet a szobában, stb. Hiába tűnnek ezek a kérdések jelentéktelennek, vagy a tárgyhoz nem tartozónak, ellentétes válasz esetén máris tudhatjuk belőle, hogy nem egy bizonytalan kihallgatási szituációval állunk szemben, hanem a vallomástevők hazudnak.

Tekintettel arra, hogy Magyarországon hasonló kísérlet elvégzéséről és statisztikai számok meghatározásáról nemigen beszélhetünk, Richard A. Leo (USA) kutatásainak eredményeit szeretném ismertetni, melyben összefoglalta mely taktikai fogások kerülnek legtöbbször alkalmazásra, és ezek közül melyek a legeredményesebbek. A kutatás eredményét 45 nyomozó által végzett 122 kihallgatás teljes folyamatát elemezve állapította meg. Eszerint:

---

⁵ Csernyikné Dr. Póth Ágnes - Fogarasi Mihály Ph.D.: Kriminálpszichológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006. 192-196.o.

A leggyakrabban alkalmazott taktikai fogások:	%-ban
utalás a terhelt érdekeire	88
terhelő bizonyítékok feltárása	85

Gyakori fogások még:

a tagadásba vetett hit „aláaknázása”	43
a vallomásbeli ellentmondások kimutatása	42
az együttműködés fontosságára való utalás	37
erkölcsi mentségek, pszichológiai magyarázatok ajánlása	34
nem valódi terhelő bizonyítékokra való hivatkozás	30
hivatkozás a detektív hozzáértésére, tapasztalatára	29
hivatkozás a gyanúsított lelkiismeretére	23
a tett erkölcsi súlyának lekicsinylése	22

Ritkábban alkalmazott fogások:

a terhelt túl barátságos kezelése	11
a bűnösség szó helyettesítése	10
a tett lekicsinylése	6
a bűnösség látható jeleire való hivatkozás	5
a tett eltúlzása	4

A legeredményesebb taktikák:

a gyanúsított lelkiismeretére való hivatkozás	97
ellentmondások kimutatása a vallomásban	91
elismerő szavak, hízélgés	91
az erkölcsi igazolás tanácsolása	90 ⁶

Látható tehát, hogy a legeredményesebb taktikai fogás az, ha a terhelt lelkiismeretére próbálunk hatni. A beismerő vallomás mellett és ellen szóló motívumok harca folyik a gyanúsított lelkében a

---

⁶Csernyikné Dr. Póth Ágnes - Fogarasi Mihály Ph.D: Kriminálpszichológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006 198-199.o.

kihallgatás folyamán, melynek befolyásolására kell hangsúlyt fektetnie a kihallgatónak. Azt, hogy milyen motívumokat kell erősíteni, illetve gyengíteni, a gyanúsított személyisége, céljai határozzák meg. A kihallgatás holtpontja az, amikor a beismerés mellett és ellen szóló motívumok közel egyensúlyban vannak. A beismerő vallomás megszerzése érdekében alaposan meg kell ismerni a gyanúsítottban már meglévő motívumokat, és ki kell kísérletezni, hogyan lehetséges a beismerés irányába ható új motívumokat kialakítani.⁷

A gyanúsított kihallgatásának befejező szakasza attól függően alakul, hogy a kihallgatás során milyen szituáció alakult ki, és a továbbiakban milyen feladatokat, eljárási cselekményeket kell elvégezni. Mivel a gyanúsított is szeretné tudni mi vár rá a továbbiakban, hitelt adtak-e vallomásának, hogy áll a nyomozás, célszerű lehet, ha a nyomozást nem veszélyeztetve röviden értékeljük a helyzetet. Ennek során érdemes a beismerő, igaz vallomástevőt megerősíteni döntésében, míg a tagadásban, hazudozásban lévőt úgy elbocsátani, hogy erős kételyeket hagyunk benne, döntése helyességét illetően.⁸

II. Néhány gondolat a kényszervallatásról

A magyar rendőrség eljárásában az elmúlt évtizedekben paradigmaváltásnak lehettünk tanúi, amely a kihallgatási módszerekben is megmutatkozik. Ennek oka az uniós országgá válásunkban, az emberi jogok előtérbe kerülésében és a közvélemény, valamint a mindenkori kormányának a rendőrséghez való viszonyában keresendő.

Míg korábban nem volt ritka az erőszak alkalmazása a vallomások kikényszerítésére, mára ennek a problémának a konszolidációjáról beszélhetünk. Azok a nyomozótisztek akiktől a gyanúsítottak erőszakos fellépésük miatt tartottak, mára nagy számban nyugállományba vonultak, és velük eltűnőben van a vallomások kikényszerítésére alkalmazott módszerek használata is. Nem volt ugyanis ritka, hogy a már többször a hatóság elé kerülő gyanúsítottat bántalmazták, fenyegették. Minden kapitányságon legendák keringenek a régi nagy öregekről, akik ilyen-olyan kemény módszerekkel készítették vallomásra az elkövetőt. Nem a koncepciók perек érdekében kikényszerített vallomásokról beszélek itt, hanem a ténylegesen tetten ért, elfogott elkövetőkkel

---

⁷ Vass Barnabás: A gyanúsított befolyásolásának lehetősége a beismerő vallomásra. Belügyi Szemle 1979/7.

⁸ Anti-Barta-Bócz-Kispál-Lakatos-Romasz: Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó, Budapest 2004. 235.old.

szemben alkalmazott módszerekről. Ezek a módszerek találékonyságukat tekintve igen változatosak voltak, volt hogy a kóla-automatának futtatták neki a tagadásban lévő gyanúsítottat, hol a gumibottal dolgozták meg bukósisakba bújtatott fejét, de hallottunk a zokniba csomagolt narancs, vagy a telefonkönyv ösztönző hatásáról is. Én személy szerint nem értek egyet a bántalmazással, de azzal mindenképpen, hogy az ilyen módszereknek igen komoly visszatartó hatása volt a többszörös elkövetőkkel szemben. Arra ugyanis, aki bűnözésből tartja fenn magát, nem igen van preventív hatása a mindenkor hatályos Btk. szerinti büntetéseknek. Sőt az is ismeretes, hogy egyes etnikai csoportoknál, a börtönviselt férfi büszkesége a családnak.

Napjainkban a kényszervallatásnak egészen más okai vannak mint korábban. A témával foglalkozó szakemberek arra a következtetésre jutottak, hogy a kényszervallatást általában a felkészületlenség, a tapasztalatlanság, a sietség motiválja, és elkövetői általában a 30 év alatti, 1-2 éves szolgálati viszonytal rendelkező nyomozók közül, vagy a kihallgatási szituációkra fel nem készített ügyészek közül kerülnek ki. Ha az okságot az elkövetői típusok körül próbáljuk megragadni, beszélhetünk olyan személyes tulajdonságokról (kisebrendűség, alantasság), melyekkel a rendőrség kötelékében nem lenne szabad dolgozni, mindenhatóság-hittel rendelkező személyekről, az ügy iránti „jó szándékú” elkötelezettségekről.⁹

Kényszervallatásra sarkallnak az alábbi motívumok is:

- az a téves felfogás, hogy a bűncselekmény bizonyítottságához feltétlenül beismerő vallomás szükséges;
- fel nem derített elkövetők bűncselekményeinek beismertetése egy hasonló bűncselekményt, esetleg hasonló módszerrel elkövető gyanúsítottal;
- személyes bosszú, hirtelen felindulás;
- szakmai hiúság diktálta érdemek megszerzése;
- az elkövető kihívó, fölényes magatartásának megtörése.¹⁰

A terhelt helyzetét kilátástalannak tartva van, hogy a bírósági tárgyaláson hivatkozik kényszervallatásra, és vonja vissza, változtatja meg vallomását. A fizikai bántalmazásra való hivatkozás ritkább, előszeretettel állítják azonban, hogy pszichikai kényszer hatására történt a

---

⁹ Németh Zsolt: A kényszervallatás kriminológiája - avagy a kényszervallatás ártalmairól. Belügyi Szemle 2000/7-8.

¹⁰ Dr. Csenki István: Kényszervallatás vagy kihallgatási taktika. Belügyi Szemle 1987/8.

vallomástétel. A pszichikai erőszak ugyanis kevésbé bizonyítható mint a tettlegesség. A pszichikai kényszer megfogalmazásánál, Csenki István meghatározásával szeretnék élni, aki szerint „pszichikai kényszernek az olyan cselekvést, magatartást, lelki ráhatást lehet értékelni, amely a kihallgatási szituációval szükségszerűen együtt járó pszichés feszültséget meghaladó lelki konfliktus előidézésére alkalmas és egyben a magatartás feletti intellektuális kontroll elvesztését vagy jelentős gyengülését is előidézi.”¹¹

A ma hatályos törvényi tényállás szerint a szóban forgó bűncselekményt az a hivatalos személy követi el, aki a vallomás vagy nyilatkozat kikényszerítése érdekében erőszakot, fenyegetést, vagy más hasonló módszert alkalmaz.

Ennek a más hasonló módszernek az alkalmazása az, ami nagyon sok lehetőséget foglal magába. Így például, ha a kihallgatást végző nyomozó nem engedi ki a gyanúsítottat szükségét elvégezni, étlen-szomjan várakoztatja, a nyilvánvalóan kábítószerfüggő gyanúsított kihallgatását elnyújtja, stb. Ebből látható, hogy sokszor nagyon vékony mezsgye húzódik a még törvényes kihallgatási taktika, és a bűncselekmény megvalósulása között.

Védők által gyakran hangoztatott vélemény, hogy a gyanúsított előzetes letartóztatásban tartása is hasonló hatással bír, mint a kényszervallatás. Tekintettel arra, hogy az előzetes letartóztatás szabályai a rendes fogva tartáshoz képest jóval szigorúbbak, ideje hosszadalmasan elnyúlhat, az előzetesben ülő személy érezheti úgy, hogy az ügy tárgyalására belátható időn belül nem kerül sor és megtörik. Ez a körülmény azonban nem kérdőjelezi meg a jogintézmény legalitását, különösen ha figyelemmel vagyunk a bűncselekmények felderítéséhez fűződő összetársadalmi érdekre.

Büntetőeljárás törvényünk a kihallgatások lefolytatására vonatkozóan sok kérdésben nem ad iránymutatást. Így például nem kapunk választ arra, milyen napszakban szabad lefolytatni a kihallgatást. Az éjszakai kihallgatás önmagában nem valósítja meg a törvényi tényállást, amennyiben nem társulnak hozzá többletelemelek, és annak nyomós indoka van. Felnőtt emberre az éjszakai kihallgatás - még ha egész éjjel tart is - nem gyakorolhat olyan hatást, ami a pszichikai kényszer fogalma alá vonható lenne.

---

¹¹ Dr. Csenki István: Kényszervallatás vagy kihallgatási taktika. Belügyi Szemle 1987/8.

Ugyanígy nem valósít meg pszichikai kényszert, ha a terheltet a fogdáról több ízben felkísérik, és ugyanarra a kérdésre vonatkozóan kihallgatják. Ezzel szemben az egyik esetben a terheltől olyan magánleveleket foglaltak le a házkutatás során, amelyek napvilágra kerülése esetén házassága került volna veszélybe, és ezekkel a levelekkel kényszerítették őt beismerő vallomásra. Megígérték neki, hogy ha „együtműködik” a rendőrséggel, visszakapja azokat. Ebben az esetben a kényszervallatás megvalósulását alátámasztotta az a körülmény, hogy a levelek valóban fellelhetőek voltak a nyomozati iratok között.¹²

A legtöbb esetben azonban a kényszervallatás bizonyítására szolgáló eszközök nem állnak a terhelt rendelkezésére, és azok feltárására parancsnoki és ügyészi kivizsgálás keretében sincs lehetőség.

---

¹² Dr. Csenki István: Kényszervallatás vagy kihallgatási taktika. Belügyi Szemle 1987/8.

Felhasznált irodalom, jogszabályi hivatkozások:

Anti-Barta-Bócz-Kispál-Lakatos-Romasz: Krimináltaktika I. Rejtjel Kiadó, Budapest 2004.

Dr. Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika 2. BM Kiadó, Budapest 2004.

Csernyikné Dr. Póth Ágnes - Fogarasi Mihály Ph.D: Kriminálpszichológia. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006.

Dr. Csenki István: Kényszervallatás vagy kihallgatási taktika. Belügyi Szemle 1987/8.

Dr. Kertész Imre - Dr. Koltai Sándor: Kihallgatás. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1965.

Dr. Mayer Béla: A gyanúsított kihallgatásának lélektani kérdéseiről - a gyakorlat szemszögéből. Belügyi Szemle 1973/3.

Németh Zsolt: A kényszervallatás kriminológiája - avagy a kényszervallatás ártalmairól. Belügyi Szemle 2000/7-8.

Vass Barnabás: A gyanúsított befolyásolásának lehetősége a beismerő vallomásra. Belügyi Szemle 1979/7.

Németh Zsolt: A kényszervallatás kriminológiája - avagy a kényszervallatás ártalmairól. Belügyi Szemle 2000/7-8.

1998. évi XIX törvény a büntetőeljárásról

2012.évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről